

С.В. Онишко (*Національний університет Державної податкової служби України, м. Ірпінь, Україна*)

ПОТЕНЦІАЛ РОЗБУДОВИ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

У статті здійснено аналіз теоретико-методологічних і практичних проблем реалізації пенсійної реформи в Україні, обґрунтовано і сформульовано рекомендації, спрямовані на активізацію й ефективність розбудови пенсійної системи як джерела підвищення рівня пенсійного забезпечення громадян і довгострокового розвитку національної економіки.

Ключові слова: пенсійна система, пенсійна реформа, розбудова, потенціал, суспільні відносини, державні фінанси.

Рис. 2. Табл. 1. Літ. 21.

С.В. Онишко (*Национальный университет Государственной налоговой службы Украины, г. Ирпень, Украина*)

ПОТЕНЦИАЛ РАЗВИТИЯ ПЕНСИОННОЙ СИСТЕМЫ В УКРАИНЕ В КОНТЕКСТЕ СНИЖЕНИЯ РИСКОВ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ФИНАНСОВ

В статье осуществлен анализ теоретико-методологических и практических проблем реализации пенсионной реформы в Украине, обоснованы и сформулированы рекомендации, направленные на активизацию и эффективность развития пенсионной системы как источника повышения уровня пенсионного обеспечения граждан и долгосрочного развития национальной экономики.

Ключевые слова: пенсионная система, пенсионная реформа, развитие, потенциал, общественные отношения, государственные финансы.

S.V. Onyshko (*National University of State Taxation Administration of Ukraine, Irpin, Ukraine*)

POTENTIAL FOR DEVELOPMENT OF PENSION SYSTEM IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF RISKS DECREASE FOR PUBLIC FINANCE

The article carries out the analysis of theoretical, methodological and practical problems at realization of pension reform in Ukraine, also grounding the recommendations concerning activization and efficiency of the pension system development as a source for increasing the level of pension provision for the citizens in the long-term development of the national economy.

Keywords: pension system; pension reform; development; potential of public relations; public finance.

Постановка проблеми. У відомій «піраміді потреб» американського соціолога А. Маслоу [10] на її вищих шаблях знаходяться суто соціальні потреби. Це означає, що в складній гамі людських потреб визначальною є соціальна компонента. Посилення соціальної спрямованості економічних систем сьогодні є об'єктивним процесом та одним із визначальних орієнтирів розвитку соціально-економічних відносин у сучасному цивілізаційному світі. Цим пояснюється постійна увага до розвитку страхової індустрії й адекватного реагування держави на проблеми пенсійного забезпечення як одного з індикаторів розвитку суспільства.

Одночасно слід зазначити, що в концепції людського розвитку як новій економічній течії, що виникла наприкінці минулого століття, було наголоше-

но на активності людей щодо їх власного розвитку. Мова йшла про важливість врахування особистого внеску громадян в економіку країни, зокрема про участь у цих процесах непрацездатних та економічно неактивних громадян. Це означало необхідність зламу патерналістських настроїв у свідомості людей та формування нової ментальності, суть якої полягає в активній участі у забезпеченні власного соціального захисту.

Таким чином, основними ознаками соціалізації світового суспільного розвитку стало: 1) визнання її об'єктивним процесом і визначальним орієнтиром розвитку соціально-економічних відносин; 2) конституційне закріплення; 3) формування якісних соціальних стандартів для всіх громадян; 4) формування оновленої ментальності щодо участі в забезпеченні людського розвитку всіх членів суспільства.

Однією із відповіддей на такі виклики є створення практично в усьому світі багаторівневої пенсійної системи, що поєднала солідарні і накопичувальні механізми. Відповідно до цих ознак здійснювалася й суспільна трансформація в Україні, незважаючи на складність перебудовчих процесів, що супроводжували її становлення як ринкової країни впродовж останніх десятиліть. В Конституції України були закріплені принципи соціальної держави та необхідність формування якісних соціальних стандартів для усіх громадян, у тому числі пенсіонерів. Однак у реальній дійсності такі положення сьогодні є більше нормою-метою, ніж нормою, що відображає реальність. Особливо це стосується розвитку пенсійної складової соціалізації економічної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми реформування пенсійної системи в Україні знайшли своє відображення у працях таких вчених, як Н. Внукова [4], О. Залетов [5], О. Коваль [7], Е. Лібанова [8], С. Науменкова [11], С. Рудак [15], Н. Ткаченко [18], А. Федоренко [19] та інших. Проте кількість нерозв'язаних питань щодо функціонування, подальшого розвитку пенсійної системи та її впливу на соціально-економічний стан України зростає як через її недостатню ефективність, так і негативні наслідки фінансово-економічної кризи, що розгорнулася у світі в останні роки першого десятиліття XXI століття.

Невирішені частини загальної проблеми. Актуальність дослідження потенціалу розбудови вітчизняної пенсійної системи зумовлена тим, що ця система містить цілу низку невикористаних резервів теоретико-методологічного і прикладного характеру, задіяння яких сприятиме забезпеченню матеріального добробуту пенсіонерів й активізації чинників соціально-економічного розвитку країни. Підходи до втілення таких завдань з метою забезпечення належної ефективності пенсійної системи достатньо різні, а тому вимагають різних шляхів вирішення проблемних питань. Однак, з іншого боку, певна предметна ізолюваність вирішення вищезазначених завдань у дослідженнях, що проводяться в контексті пенсійної реформи, призводить до втрати можливостей отримання синергетичного ефекту від проведення такої реформи в Україні, а тому постає окреме наукове завдання, що вимагає підвищеної уваги.

Мета дослідження полягає у тому, щоб, ґрунтуючись на визначенні місця пенсійної системи у сучасній організації суспільства та враховуючи існуючі проблеми в ході реалізації пенсійної реформи в Україні, обґрунтувати перспективні напрями розбудови вітчизняної пенсійної системи.

Основні результати дослідження. Як відомо, 10 вересня 2011 р. Президентом України був підписаний Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи», що набрав чинності з 1.10.2011 [2]. Основними результатами такого реформування, на думку С. Тігіпка, повинні стати [17, 4]:

- гарантування стовідсоткової виплати пенсій;
- формування соціально справедливої системи пенсійного забезпечення;
- стабілізація та покращення стану державних фінансів;
- сприяння детінізації економіки;
- забезпечення економічного зростання та добробуту громадян.

Необхідність активізації реформування пенсійної системи в Україні — одне з найпріоритетніших завдань коригування її соціально-економічної політики. Останнім часом через об'єктивні і суб'єктивні причини суперечності, що виникають між соціальними очікуваннями й економічними можливостями, в Україні набули особливої гостроти. Зростання видатків соціального характеру, залежність фондів соціального страхування, насамперед Пенсійного фонду України (ПФУ), від трансфертів із державного бюджету перетворилися у ключову проблему системи державних фінансів, що перестали виконувати свою стабілізаційну, антициклічну функцію. Дефіцит ПФУ в 2009 р. становив 30 млрд. грн. У 2010 р. з державного бюджету на покриття дефіциту бюджету ПФУ було виділено майже 34,4 млрд. грн. Видатки на пенсійне забезпечення сягнули понад 16% ВВП. При цьому розмір пенсійних внесків становить 35%, що набагато вище, ніж в інших країнах Європи, наприклад, в Угорщині — 26,5%, Франції — 24%, Чехії — 28%, Швеції — 18,9%. При цьому в Україні в окремих випадках найвищі пенсії перевищують мінімальні в 75 разів [20].

Фінансове забезпечення соціальних гарантій, що має забезпечуватися за рахунок багатьох джерел фінансування, в Україні не набуло оптимальних співвідношень. Через зростання соціальних видатків витіснення інвестиційних ресурсів із реального сектору економіки набуло загрозового характеру. Так, у 2010 р. порівняно з 2009 р. поточні видатки державного бюджету зросли на 21,8%, тоді як капітальні видатки — менше ніж на 6%. Це негативно позначилося на всіх учасниках соціальних процесів: надмірне навантаження на бюджет не забезпечувало очікуваної соціальної стабільності та відбувалося одночасно з погіршенням показників задоволення відповідних соціальних потреб. Тобто спроможність України вибудувати ефективну державу й соціальну систему, здатну конкурувати з аналогічними системами найбільш розвинених країн, була поставлена під загрозу.

Серед причин такої ситуації слід насамперед виділити негативні демографічні тенденції. Об'єктивне старіння нації, збільшення в структурі населення осіб похилого віку призвели в Україні до зміни співвідношення кількості зайнятих осіб працездатного віку та пенсіонерів на користь останніх. Сьогодні 15,5 млн. платників пенсійних внесків забезпечують фінансування пенсій 13,7 млн. пенсіонерів. За прогнозами, на 100 працюючих громадян до 2025 р. припадатиме стільки ж пенсіонерів, а до 2040 р. — вже 120 пенсіонерів [13].

За такого стану не може викликати жодних сумнівів обґрунтованість висновку В. Лопакова, що «в умовах високого рівня старіння населення пріорите-

том державної соціальної та демографічної політики має бути не лише стимулювання народжуваності, а й продовження повноцінної економічної і соціальної активності населення старших вікових груп» [9, 143], а також те, що «солідарна система може виявитися нездатною фінансувати все більшу кількість пенсіонерів коштами все меншої кількості працюючих» [9, 141].

Додатковим аргументом нагальної необхідності пенсійної реформи в Україні є те, що за її відсутності, за прогнозними розрахунками, в 2010–2030 рр. очікується зростання пенсійних видатків з 16,3 до 22–23% ВВП України (рис. 1). Як засвідчують наведені дані, з наведеного переліку країн саме в Україні очікується найбільше зростання державних пенсійних видатків до ВВП.

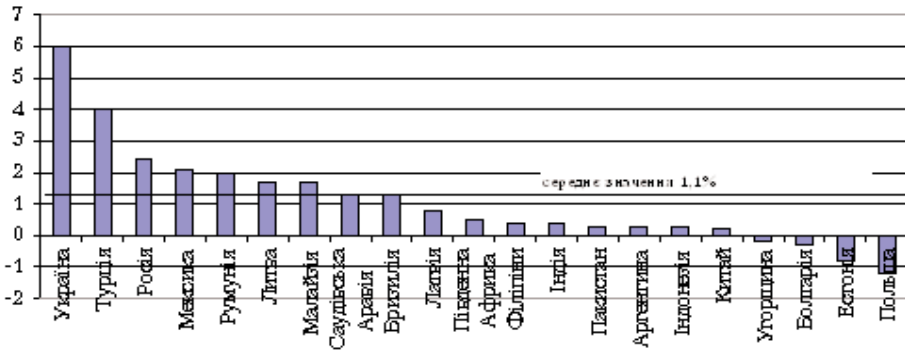

Рис. 1. Прогнозні зміни державних пенсійних видатків у країнах з перехідною економікою, 2010–2030 рр., % до ВВП [21]

Для забезпечення ефективності пенсійних реформувань важливо опиратися на цільову концепцію, оскільки саме через розкриття цілей функціонування пенсійної системи можна визначитися із конкретними кроками з боку держави та підвищити довіру населення до пенсійної реформи. Очевидність такого підходу пояснюється, по-перше, тим, що лише 35% населення вважають, що їхнє життя повністю або переважно залежить від них самих, і тільки 16% активно включилися в нове життя [16]. По-друге, як зазначає О. Коваль, від початку 90-х років минулого століття серед науковців не вщухають дебати щодо соціально-економічної природи накопичувальної пенсійної системи: чи є вона насамперед фінансовим інститутом (виконуючи при цьому соціальну функцію) або ж соціальним інститутом (хоча й таким, що функціонує у фінансовій сфері). Це питання й досі не знайшло свого остаточного вирішення [7]. Тому не лише в практичних кроках, але й у теоретико-методологічній розробці цього питання вбачається основа подальших практичних рішень.

На найвищому рівні узагальнення, відштовхуючись від необхідності реалізації принципів соціальної держави, передбачених Конституцією України, від потреб формування якісних соціальних стандартів для всіх громадян, у тому числі пенсіонерів, а також від Програми економічних реформ України на 2010–2014 рр. [3], якою визначено, що метою та завданням реформи пенсійної системи (у тому числі запровадження обов'язкової накопичувальної системи) є посилення соціального захисту осіб, які втратили працездатність, забез-

печення гідного рівня їх життя в результаті стійкого розвитку пенсійної системи пріоритетність соціальної функції пенсійної реформи очевидна.

Жодним чином не применшуючи фундаментальності такого сприйняття ролі пенсійної реформи, існують підстави визнати його дещо однобічним не лише щодо адекватності сучасному стану суспільного розвитку, а головне — сутності ринкової економіки. Це стосується не лише України. Сьогодні для більшості країн світу характерний високий рівень демографічного навантаження на працююче населення та необхідність диверсифікації механізмів пенсійного забезпечення. Слід повністю погодитися із твердженням Н. Руд про те, що «відношення до сучасної пенсійної системи потребує зміни стереотипів її сприйняття, визначення адекватного місця у сфері соціальних відносин, а також системної узгодженості між соціальною, фіскальною, економічними сферами» [14, 14–15].

У такому контексті важливо визначитися з відповідальною роллю пенсійної системи, тобто її місією, оскільки очевидно, що вирішувати інші питання, зокрема напрямки її подальшого реформування, залишаючи невирішеним основне питання, є абсолютно помилковим.

У сучасній організації суспільства призначення пенсійної системи у загальній системі суспільних відносин є значно ширшим, і завдання державної пенсійної політики — враховувати такий концептуальний вибір, який не витісняє одні напрями іншими, а лише взаємно їх доповнює, якісно наповнюючи таке призначення. Відтак, місія пенсійної реформи полягає в тому, щоб, ґрунтуючись на чіткому визначенні ролі пенсійної системи, реально інтегрувати її до діючої системи суспільних відносин з метою збалансування інтересів учасників пенсійної системи та спроможністю держави їх реалізувати через встановлення відповідних «правил гри».

Виконання другої вимоги (спроможності держави реалізувати соціальну функцію пенсійної системи) не залишає жодних сумнівів щодо вагомості економічної складової цієї системи. Її зміст лежить у сфері не просто збереження, але й збільшення обсягів заощаджень на накопичувальних пенсійних рахунках шляхом їх ефективної трансформації в інвестиції як реального джерела майбутніх пенсійних виплат. Зарубіжний досвід підтверджує, що світова накопичувальна пенсійна система є одним із найбільших інвесторів на фондовому ринку: НПФ охоплюють понад 30% вартості глобальних інвестиційних активів небанківських фінансових установ, а понад 80% глобальних пенсійних накопичень інвестовано у світову економіку [19, 49–50].

За оцінками іноземних експертів, накопичувальна система пенсійного забезпечення в Україні (тобто її другий і третій рівні) здатна генерувати 3,5–4 млрд. грн. довгострокового інвестиційного ресурсу щорічно. І це лише початкова величина. Із зростанням заробітної плати (доходів) громадян обсяги генерованого інвестиційного ресурсу мають збільшуватися пропорційно до зміни величини доходів. Очікується, що за перші шість років діяльності накопичувальної системи пенсійного страхування в Україні загальна сума страхових внесків може досягти 82 млрд. грн., а з урахуванням інвестиційного доходу — понад 100 млрд. грн. [19, 49–50]. Враховуючи, що потреба в інвестиційних ресурсах України до 2015 р. становитиме 150 млрд. дол. США, з часом і за пев-

них умов накопичувальний рівень пенсійної системи призведе до нарощування інвестиційного потенціалу економіки [6]. Через зростання обсягів заощаджень на пенсійних персональних рахунках будуть створені необхідні передумови до зменшення вартості довгострокових капіталів в економіці. Це призведе й до зростання обсягів солідарної підсистеми внаслідок підвищення рівня доходів населення через активізацію економічного зростання.

Повертаючись до аргументів на користь економічної складової пенсійної системи, зокрема її накопичувального рівня, слід додати, що за розрахунками А. Федоренка, соціальна складова почне працювати з 2043 р., коли розпочнуться пенсійні виплати, а економічна, пов'язана з першим пенсійним внеском, – з 2013 р. [19, 49].

Принциповим є виділення ще одного невід'ємного наслідку здійснюваних пенсійних реформувань, спрямованих на зростання обсягів пенсійних коштів. Це – активізація перетворень в інституційній і нормативно-правовій базі функціонування фінансових ринків як стимулу їх розвитку і на цій основі – економіки в цілому. Адже світовий досвід переконливо доводить, що фінансові інструменти з'являються у відповідь на пропозицію грошових коштів, а не навпаки. В підсумку суттєво змінюються процеси формування джерел фінансування капіталу в економіці, і це зумовлює пошук нових пояснень взаємозв'язків між сучасною економічною системою і підсистемою пенсійного забезпечення.

Таким чином, сучасний етап розвитку суспільних відносин диктує потребу переосмислення ролі і місця пенсійної системи у загальній системі таких відносин і відповідного теоретико-методологічного обґрунтування. Це важливе наукове завдання, оскільки оцінити пенсійну систему лише за соціальним критерієм неможливо. Недостатнє усвідомлення означеної місії пенсійної системи є однією з ключових проблем реалізації пенсійної реформи в Україні, покликаної втілити таку місію практично. Доведення до широких верст населення України означеної місії стане поштовхом до формування його оновленої ментальності, що передбачає активнішу участь у суспільному виробництві, важливість якого підтверджує зокрема те, що за результатами дослідження суспільної думки, проведеного USAID всередині 2010 р. у рамках проектів «Розвиток ринків капіталу» та «Розвиток фінансового сектору», пенсійну реформу загалом підтримують лише 26% респондентів. Щодо другого рівня пенсійної системи, то в позитивний вплив його впровадження вірить 21% і не вірить 55% опитаних респондентів [7].

Концепція взаємного функціонального доповнення соціальної підсистеми пенсійної системи економічною як головних цілей і одночасно критеріїв ефективності пенсійної реформи передбачає [15]:

- 1) перерозподіл участі держави, страхувальника і застрахованої особи у формуванні пенсійних активів;
- 2) підвищення рівня матеріального добробуту пенсіонерів;
- 3) активізацію економічних відносин в економіці в частині формування потужних інвестиційних ресурсів.

Важливо наголосити, що інтеграція таких цілей і критеріїв є основою конкретного механізму переломлення тенденції зростання розміру пенсій за

рахунок падіння міцності фінансової системи, що дозволить поєднати поточні цілі пенсійної реформи з довгостроковими та сформувати фундамент державної пенсійної політики, визначити її стратегічні цілі.

У розв'язанні поставлених завдань очевидне винятковим є місце недержавних пенсійних фондів. На жаль, сьогодні цей фінансовий інститут залишається на стадії становлення і не здатен відігравати вагомої ролі у досягненні вищеперелічених цілей і, відповідно, функціонуванні фінансового ринку й реалізації інвестиційної політики, як це відбувається у розвинених країнах (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка розвитку системи НПФ в Україні [12]

Показники недержавних пенсійних фондів	Темпи приросту, %			
	2007/2006	2008/2007	2009/2008	2010/2009
Загальна кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	33,5	11,2	0,3	11,5
Кількість учасників за укладеними пенсійними контрактами, тис. осіб	44,6	93,7	3,0	14,5
Загальні активи НПФ, млн. грн.	105,1	117,8	40,1	33,4
Пенсійні внески (наростаючим підсумком з початку діяльності), млн. грн.	95,8	148,7	29,5	22,6
Пенсійні виплати (наростаючим підсумком з початку діяльності), млн. грн.	127,5	115,4	230,0	75,6
Кількість осіб, що отримали/отримують пенсійні виплати, тис. осіб	41,0	98,2	157,8	70,1
Сума інвестиційного доходу, млн. грн.	191,0	27,5	172,7	82,9
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, млн. грн.	172,1	90,4	49,1	37,2

Загалом позитивна динаміка НПФ при більш детальному аналізі свідчить про існування багатьох проблем. Йдеться про те, що, незважаючи на зростання кількості учасників НПФ, їх загальна кількість у складі економічно активного працездатного населення не перевищує 3%; основними вкладниками залишаються підприємства, що роблять внески на користь своїх робітників; частка внесків фізичних осіб до НПФ складає 5% (для порівняння до компаній зі стархування життя – 84%) тощо.

Про слабкі місця у позитивній динаміці діяльності НПФ свідчить і взаємозв'язок між окремими показниками, що якісно й кількісно характеризують стан такої діяльності (рис. 2). Хоча середній внесок на одного учасника НПФ упродовж 2006–2010 рр. має тенденцію до зростання, однак співвідношення між пенсійними внесками та загальними активами практично не зазнає змін, а співвідношення між пенсійними внесками і пенсійними виплатами має чітку тенденцію до падіння, що свідчить про незадовільну динаміку основних якісних показників, які характеризують стан недержавного пенсійного забезпечення.

Обсяги пенсійних контрактів безпосередньо залежать від доходів населення, основним джерелом яких є заробітна плата, частка якої неухильно падає (з 44,7% у 2007 р. до 41,7% у 2010 р.) при зростанні частки споживчих витрат. В Україні витрати на харчування сягають 50% загальних витрат, тоді як, наприклад, у США вони становлять до 30%, а в таких країнах, як Нідерланди, Данія, Швейцарія, Бельгія та Норвегія – менше 20%.

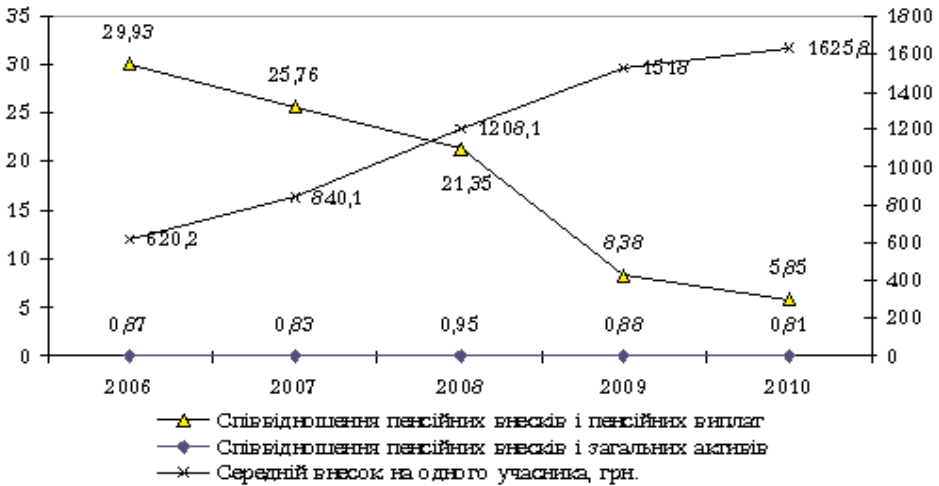

Рис. 2. Динаміка співвідношень показників, що характеризують діяльність НПФ в Україні, 2006–2010 рр. [12]

У третини працюючих в Україні заробітна плата не перевищує прожитковий мінімум, а в цілому доходи 9 млн. населення нижчі від прожиткового мінімуму. Витрати громадян на програми недержавного пенсійного страхування із заробітної плати склали у 2009 р. – 0,1%, а в 2010 р. – 0,2% [5, 43]. Наведене свідчить про об'єктивну недостатність фінансових ресурсів населення для здійснення пенсійних внесків, а отже, і напрямків руху перспективних економічних реформуваль.

Незначний обсяг залучених пенсійних внесків стримує можливості диверсифікації пенсійних активів у доходні фінансові інструменти з метою отримання інвестиційного доходу. Дослідження структури інвестиційних портфелів пенсійних фондів за класами активів свідчить, що майже третина активів тримається на депозитах. Популярністю в управляючих активами користуються акції і корпоративні облигації. Єдиний клас активів, яких немає у портфелях вітчизняних НПФ, – це акції зарубіжних емітентів. Тут слід враховувати існуючу думку, що «інвестування у цінні папери іноземних емітентів на тлі стрімкого зростання зовнішнього боргу виглядає нонсенсом. Крім того, зовсім не факт, що у кризові періоди зарубіжні активи будуть більш ліквідними або генеруватимуть стабільні грошові потоки» [7, 8].

На початок 2010 р. структура пенсійних активів НПФ України виглядала так: кошти – 42,8; облигації – 36,2; акції – 8,8; інші – 15,0% загальних активів. Для порівняння, структура глобальних пенсійних активів становила відповідно: кошти – 2; облигації – 28; акції – 54; інші – 16% [19, 50]. Погано диверсифікована структура інвестиційних портфелів НПФ робить пенсійну систему України вразливою до фінансових ризиків і залежною від стабільності її банківської системи.

Це підтверджує необхідність підвищення ефективності діяльності управління пенсійними активами НПФ, що вирішальною мірою визначає успішність пенсійної реформи в цілому. У цьому контексті важливим є питання,

пов'язане із вибором певної інвестиційної стратегії (зростаюча, збалансована, консервативна) та умовної категорії інвесторів: 1) агресивні, які значні кошти інвестують в акції; 2) помірні, які складають портфель приблизно у рівних пропорціях з акцій, облігацій і грошових коштів у банках; 3) консервативні. Для розв'язання такого завдання заслуговує на увагу світова практика існування трьох пенсійних портфельів. Кожен з них формується з використанням певної інвестиційної стратегії та спрямування коштів до відповідного пенсійного портфеля на підставі вікового критерію для працівника, причому в міру старіння працівника кошти переходять до фонду з менш ризикованою стратегією. Ідеологію такої побудови інвестиційних портфельів вбачають у тому, щоб в міру старіння учасників другого рівня пенсійної системи збільшувати ступінь захищеності їхніх пенсійних накопичень від ринкових коливань і фінансових катаклізмів. Важливим є також фіксація таких заходів на законодавчому рівні [7, 12].

Досить продуктивним виглядає поєднання заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління пенсійними активами відповідно до цілей НПФ, у такі взаємозв'язки: дохідність і розвиток; диверсифікація та ризик; ліквідність і платоспроможність [11, 8]. Саме в оптимізації у межах перелічених взаємозв'язків знаходять відображення і особливості, і вразливість накопичувального рівня пенсійної системи порівняно із солідарним, які, в підсумку, й визначають резерви подальшої розбудови системи пенсійного забезпечення, адаптованої до сучасних реалій. У такому контексті важливо підвищити рівень використання всіх інструментів і механізмів пенсійної системи для повнішого залучення її резервів у соціально-економічний розвиток України.

Висновки. Узагальнюючи вищевикладене, слід зазначити, що хоча становлення пенсійної системи в Україні в руслі ринкових трансформацій фактично відбулося, сьогодні вона перебуває у кризовому стані. Слабким місцем сучасної концепції пенсійної реформи є недостатня відпрацьованість її методологічної основи, що ґрунтується на повнішому виконанні нею соціальної функції, проте достатньо не враховує можливих негативних наслідків щодо рівня фінансової безпеки України. Із нагромадженням низки демографічних проблем, неефективного і нерівномірного розподілу доходів в економіці повинна суттєво зрости роль економічної складової пенсійної системи з метою забезпечення останньої від автономного негативного впливу з боку цієї складової. При цьому завдання державної пенсійної політики полягає в тому, щоб зробити такий концептуальний вибір, який не витісняє одні напрями іншими, а взаємно їх доповнює, якісно наповнюючи зміст такої політики. Концептуально зв'язок між соціальною й економічною функціями пенсійної системи можна сформулювати як підвищення рівня соціальної захищеності на основі максимальної реалізації потенціалу економічної функції пенсійної системи. Практична реалізація такого зв'язку створюватиме необхідні підвалини для розв'язання проблем функціонування системи державних фінансів.

1. Конституція України // zakon1.rada.gov.ua.

2. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України від 08.07.2011 №3668-VI // zakon1.rada.gov.ua.

3. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»: Програма Президента України від 02.06.2010 // zakon1.rada.gov.ua.
4. *Внукова Н.Н., Рудак С.М.* Влияние нормативов структуры портфеля на систему негосударственного пенсионного обеспечения // Бизнес-Информ.– 2011.– №2. – С. 150–153.
5. *Залетов А.Н.* Пенсионная реформа в Украине: роль страховых компаний // II Всероссийский форум «Пенси́йна реформа в Україні: роль фінансових консультантів» (25–26 листопада 2011 р., м. Київ). – К., 2011. – С. 41–45.
6. *Зимовець В.* Акумуляція фінансових ресурсів та економічний розвиток: Монографія / Відп. ред. д.е.н., проф. В.І. Кононенко. – К.: Інститут економіки НАНУ, 2003. – 314 с.
7. *Коваль О.П.* Проблеми становлення накопичувальної складової пенсійного забезпечення в Україні. – К., НІСД, 2011. – 42 с.
8. *Лібанова Е.* Пенсійний вік має бути однаковий // Урядовий кур'єр.– 2011 // www.ukurier.gov.ua.
9. *Лопачов В.С.* Пенсійна проблема в Україні // www.nbu.gov.ua.
10. *Маслоу А.* Мотивация и личность / Пер. с англ. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2008. – 352 с.
11. *Науменкова С.В.* Недержавне пенсійне забезпечення. – К.: Знання, 2010. – 66 с.
12. Пенсійний фонд України // www.dfr.gov.ua.
13. *Поліщук А.* Сім пенсійних чуток // Урядовий кур'єр.– 2011 // www.ukurier.gov.ua.
14. *Руд Н.С.* Вплив реформування пенсійної системи України на соціально-економічний розвиток суспільства: Автореф. дис... канд. екон. наук. – Донецьк, 2010. – 20 с.
15. *Рудак С.М.* Теоретичні підходи до оцінки ліквідності НПФ // Регіональна економіка.– 2010.– №2. – С. 79–85.
16. Статистичний щорічник України за 2009 рік. Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів (за даними вибіркового опитування домогосподарств). – К: Держкомстат, 2010. – 567 с.
17. *Тігітко С.* Мета пенсійної реформи – забезпечена старість українців // Урядовий кур'єр.– 15.03.2011.– №46. – С. 4.
18. *Ткаченко Н.В., Цікановська Н.А.* Роль недержавних пенсійних фондів у розвитку фінансового ринку України // Фінанси України.– 2010.– №12. – С. 69–79.
19. *Федоренко А.В.* Економічна складова накопичувальної пенсійної системи // II Всероссийский форум «Пенси́йна реформа в Україні: роль фінансових консультантів» (25–26 листопада 2011 р., м. Київ). – К., 2011. – С. 49–50.
20. *Шамбір М.* Кожен повинен думати про свою пенсію // Урядовий кур'єр.– 2011 // www.ukurier.gov.ua.
21. *Karam, P., Muir, D., Pereira, J., Tuladhar, A.* Macroeconomic Effects of Public Pension Reforms. IMF Working paper. WP/10/97.

Стаття надійшла до редакції 23.12.2011.